

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 1 grudnia 2003 r.

36280

RPO-434099-IV/03/BB

Pan
Grzegorz Kurczuk
Minister Sprawiedliwości
WARSZAWA

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z wpływającymi do mnie skargami mieszkańców Warszawy, chciałbym zwrócić uwagę Pana Ministra na kwestię organizacji obsługi interesantów w sekretariatach sądowych. Otóż skarżący kwestionują słuszność zasady, iż na obszarze właściwości Sądu Okręgowego w Warszawie adwokaci i radcowie prawni obsługiwani są w sekretariatach sądowych poza kolejnością.

W opinii skarżących sytuacja ta jest szczególnie uciążliwa dla obywateli z uwagi na odległości pomiędzy poszczególnymi sądami, a zwłaszcza ze względu na ich obecną lokalizację. W skargach wskazuje się także na dodatkowe pogorszenie sytuacji osób biednych, nie korzystających z usług fachowych pełnomocników. Strony postępowania, prowadzące sprawy sądowe we własnym zakresie, mają trudności w prawidłowym przygotowaniu się do rozprawy. Zdaniem skarżących, obecna sytuacja może prowadzić do naruszenia art. 6 ust. 3 pkt b Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, zgodnie z którym każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma prawo do posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony.

Z wyjaśnień przedstawionych przez Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie wynika, iż kwestia kolejności obsługi przez sekretariaty sądowe była przedmiotem zarządzeń wydanych w ramach nadzoru administracyjnego. Zarządzeniem z dnia 29 stycznia 1999 r. - także z uwagi na wniosek Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka - Prezes

Sądu Okręgowego w Warszawie uchylił wcześniejsze zarządzenia ustalające obsługę profesjonalnych pełnomocników procesowych poza kolejnością.

Z kolei to zarządzenie zostało uchylone przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 19 lutego 1999 r., który w uzasadnieniu swojego zarządzenia wyraził pogląd, iż zawodowe wykonywanie obsługi prawnej jest racjonalnym kryterium zróżnicowania; „uprzywilejowana” sytuacja profesjonalnych pełnomocników nie narusza więc zasady równości wyrażonej w art. 32 Konstytucji RP. Jednocześnie pozbawienie adwokatów i radców prawnych możliwości obsługi poza kolejnością spowoduje trudności w należyтым przygotowaniu pełnomocników do rozprawy. Ta zaś okoliczność może ujemnie wpłynąć na pracę sądów.

Do dnia dzisiejszego na terenie warszawskich sądów obowiązuje więc zasada, iż adwokaci i radcowie prawni obsługiwani są przed innymi obywatelami.

Rozumiejąc racje obu stron - zarówno niezadowolenie obywateli, jak i wymogi sprawnego wykonywania zawodu pełnomocnika procesowego - pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra na następujący problem: otóż nie ulega wątpliwości, że organizacja obsługi interesantów chcących zapoznać się z aktami sprawy sądowej kształtuje uprawnienie stron procesowych określone w art. 156 kodeksu postępowania karnego i art. 9 kodeksu postępowania cywilnego. Te regulacje są natomiast elementem szeroko pojętej zasady jawności postępowania sądowego, która jest gwarantowana na poziomie konstytucyjnym. Nie można także pomijać faktu, że jawność akt sądowych często nie dotyczy wyłącznie uczestników postępowania, ale także osób trzecich (np. art. 156 § 1 kpk, art. 525 kpc). Zwłaszcza w postępowaniach o charakterze rejestrowym powszechny dostęp do prowadzonej przez sąd dokumentacji pełni doniosłą funkcję w obrocie prawnym. W tym miejscu warto podkreślić, że wiele skarg obywateli dotyczy właśnie organizacji pracy sądów wieczystoksięgowych. Natomiast jeśli chodzi o sądy karne, to omawianą problematykę należy również rozważyć w aspekcie przywołanego w skargach kierowanych do Rzecznika art. 6 ust. 3 pkt b Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Tymczasem mimo faktu, iż w uzasadnieniu zarządzenia Ministra Sprawiedliwości odwołano się do regulacji prawnych o randze konstytucyjnej, to zasady obsługi interesantów w sądach wciąż regulowane są na poziomie zarządzenia administracyjnego, wydawanego na podstawie przepisów ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (art. 29 i 32 poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r.).

W mojej opinii poruszony problem jest istotny ze względu na związek z konstytucyjnym prawem do sądu, jak również - co znajduje potwierdzenie w skargach obywateli - z uwagi na społeczne postrzeganie władzy sądowniczej, tak ważne dla kształtowania państwa prawa.

Z uwagi na powyższe, kwestia organizacji obsługi interesantów w sądach - w omawianym tutaj zakresie - zasługuje na uregulowanie w przepisach prawa powszechnie

obowiązującego. Wydanie normy prawnej na poziomie rozporządzenia pozwoli na uniknięcie zarzutu arbitralności regulacji i ujednocili praktykę na terenie całego kraju. Wydaje się, iż wystarczające byłoby włączenie omawianego zagadnienia do rozporządzenia ustalającego regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych. Moim zdaniem niezależnie od treści, jaką ostatecznie przybierze owa regulacja, niezbędne jest rozważne wyważenie interesów wszystkich podmiotów zainteresowanych dostępem do akt sądowych.

Przekazując Panu Ministrowi powyższe uwagi, proszę jednocześnie o poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o zajętych w sprawie stanowisku.

Z wyrazami szacunku
ZASTĘPCA
Rzecznika Praw Obywatelskich
/-/ Stanisław Trociuk